

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ НАУК І ПРАВА
ЦЕНТР СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ «POLITICUS»

ІХ ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО - ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА: ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ТА
ШЛЯХИ МОБІЛІЗАЦІЇ РЕСУРСІВ»

30 квітня 2025 року

Одеса

УДК 321(477)(063)

С91

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(№ 17 від 26 червня 2025 року)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Музиченко Г. В. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Наумкіна С. М. – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Гедікова Н. П. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Долженков О. Ф. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Каменчук Т.О. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Проноза І.І. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів : матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса 30 квітня 2025 року. Одеса ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», центр соціально-політичних досліджень «POLITICUS», 2025. 253с.

УДК 321(477)(063)

С91

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2025

© Центр соціально-політичних досліджень «POLITICUS», 2025

41. Сокур О. В. ПАРТІЙНИЙ ДИСКУРС ЩОДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ 201
42. Таргоніна М. М., Проноза І. І. ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ У ПУБЛІЧНОМУ ДИСКУРСІ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ЗМІН ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ 205
43. Толмачевська Є. С., Скриль С. А. ГЕОПОЛІТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЯК ВИКЛИК НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕЦИ УКРАЇНИ 208
44. Хлівнюк Т. П. ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ 214
45. Чекмарьова Л. Ю. ПЕРЕХІДНЕ ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ ВИКЛИКИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ ТА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ 217
46. Chornobai Andrii MODERN DIPLOMACY IN THE CONTEXT OF GLOBAL CHALLENGES OF THE 21ST CENTURY 222
47. Цимбал С. Ю. ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ЯК МЕХАНІЗМ ПОЛІТИЧНОГО ВПЛИВУ: ДИСКУРСИВНІ ТЕХОЛОГІЇ, РИЗИКИ ТА ВИКЛИКИ БЕЗПЕЦИ 224
48. Швець С. Л. ЄВРОПЕЙСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ 227
49. Шевчук Я. В. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КРИЗОВИМИ ПРОЦЕСАМИ 230
50. Юрченко М. М. Ніцевич А. С. ДО ПИТАННЯ ПРО МІЖНАРОДНЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ 235
51. Юрьев А. М. ПОЛІТИЧНА СТРУКТУРИЗАЦІЯ: ІДЕЇ Й ІНСТИТУТ 239
52. Яковлев Д. В. СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ПОЛІТИЧНИМИ КРИЗАМИ: ХРОНОПОЛІТИКА ВОЄННОГО ЧАСУ 244
53. Яковлева Л. І. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: ЛЕГІТИМНІСТЬ ВЛАДИ НА ОСНОВІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ 249

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: ЛЕГІТИМНІСТЬ ВЛАДИ НА ОСНОВІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

*Яковлева Лілія Іванівна
д. політ. н., професор,
професор кафедри соціології
Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса*

Визначений у правовому полі європейський вектор розвитку сучасної української держави актуалізує дослідження фундаментальних основ легітимності публічної влади в Україні та її взаємозв'язку із неминучими трансформаціями простору ідентичностей. Це потребує міждисциплінарного підходу задля поєднання інституційного та ціннісного вимірів дослідження європейської інтеграції. Наголосимо: «Філософський аналіз проблеми інтеграції України до ЄС та НАТО актуалізує розгляд аксіологічної та морально-етичної проблематики, що є складовою більш широкого світоглядного контексту, в межах якого мова йде про співвіднесення суб'єктом себе з зовнішнім світом, зокрема соціальним та ототожнення з іншими представниками соціуму, тобто усвідомлення власної ідентичності... слід наголосити на важливості громадянської ідентичності та її зв'язку із європейськими цінностями. Саме громадянська ідентичність є фундаментом забезпечення легітимності публічної влади у процесі європейської та євроатлантичної інтеграції» [1, с. 107].

Європейська інтеграція, як процес, що охоплює усі без винятку сфери суспільного життя, не обмежується лише підвищенням ефективності інституційної взаємодії між ЄС та Україною. Вона напряду стосується питань довіри у відносинах між владою та українським суспільством (вимір легітимності) та пошуку балансу між європейською та національною ідентичностями (вимір ідентичностей). Європейська

інтеграція «...не обмежується лише політичними або економічними змінами, а зачіпає фундаментальні засади суспільного буття, зокрема світоглядні, культурні та моральні орієнтири. У світлі цих змін філософський аналіз дозволяє глибше зрозуміти сутність інтеграційних процесів, їхній вплив на ідентичність, моральні засади суспільства та концепції майбутнього України» [1, с. 106].

Вже раніше доводилось відзначати важливість інституційної взаємодії для посилення процесів демократизації й оптимізації діяльності інститутів публічної влади [5].

Інституційна взаємодія визначається в якості одного із важливих маркерів легітимності влади. Відзначимо: «Йдеться про дотримання принципів ієрархічності та когерентності у діяльності інститутів публічної влади. Усі дії інститутів публічної влади мають бути частиною єдиного плану (узгодженою реалізацією публічної політики) та відповідати конституційним положенням щодо розподілу гілок влади. Тільки тоді можна говорити про легітимність та ефективність публічної влади» [3, с. 42].

Концептуалізація та практична реалізація європейського вектору розвитку має ґрунтуватись на інституційній взаємодії, європейських цінностях та громадянській ідентичності. Наголошуючи на трьох «І» європейської інтеграції (істині, ідентичностях, інститутах), слід зазначити: «Концепція європейської інтеграції не може обмежуватись лише «європеїзацією» інститутів, тобто впровадженням і розвитком відповідних соціальних, політичних та економічних інститутів та підвищенням ефективності їх взаємодії. Дискурс європейської інтеграції включає широку публічну дискусію щодо проблем інституційного дизайну, ціннісного простору та громадянської ідентичності» [4, с. 150].

Принагідно зауважимо, що демократизація інституційної взаємодії та політичного вибору є одним із головних акселераторів процесу європейської інтеграції. Наголосимо на зв'язку процесів європейської

інтеграції, формування громадської ідентичності та легітимності публічної влади в Україні: «Проблема легітимності публічної влади знаходиться на порядку денному суспільства та влади в Україні під час широкомасштабної збройної агресії. Зростає усвідомлення того, що лише легітимна влада здатна забезпечити перемогу над ворогом та поствоєнну відбудову. При цьому, відбуваються постійні дискусії щодо необхідності проведення виборчих кампаній у різних конфігураціях: від президентських виборів до комплексного перезавантаження влади шляхом виборів парламенту, Президента та місцевої влади. Легітимність публічної влади у демократичному суспільстві, безумовно, залежить від відкритих та чесних виборів, але це лише один із маркерів легітимності. Іншим маркером виступає рейтинг довіри до інститутів публічної влади, соціального порядку і політичного курсу» [3, с. 40].

Легітимність публічної влади в умовах реалізації європейського вектору розвитку України має ґрунтуватись на громадянській ідентичності. Варто безумовно погодитись із тими дослідниками, які вказують на зв'язок між громадянською ідентичністю та громадянською активністю.

Визначаючи сутність громадянської ідентичності, Л. Угрин зазначає: «Важливим елементом у структурі «Ми»-ідентичності, тобто ідентичності на макрорівні, є громадянська ідентичність, що в полікультурному й багатоетнічному українському середовищі може стати основою формування базової макрорівневої ідентичності. Громадянська ідентичність виявляється не лише в усвідомленні індивідом себе як члена великої спільноти – нації, держави, а й у прийнятті відповідальності, обов'язків, правил і цінностей, котрі її характеризують. Громадянська ідентичність слугує показником громадянської активності індивіда, сприйняття ним перспектив соціальнополітичного та цивілізаційного розвитку суспільства, є наслідком самототожності суб'єкта з соціально-політичною спільністю на когнітивному, емоційному й поведінковому рівні. Громадянська ідентичність формує... «почуття свідомої

співпричетності» до інших співгромадян, незважаючи на етнічні, регіональні, соціальні, расові й інші відмінності» [2, с.97-98].

Отже, довіра між владою та громадянами, як важлива умова забезпечення легітимності публічної влади у процесі реалізації європейського вектору розвитку України потребує не лише підвищення ефективності інституційної взаємодії (як у внутрішньополітичному вимірі так і з інститутами Європейського Союзу).

Громадянська ідентичність, як усвідомлення приналежності громадянина до певної соціальної групи та політичної спільноти на макрорівні, сприяє входженню до простору європейських цінностей, розвитку активізму та подолання політичного абсентеїзму при збереженні власної національної ідентичності.

Список використаної літератури:

1. Скалацька О. В., Яковлева Л. І., Юшкевич Ю. С. *Європейська та євроатлантична інтеграція України: філософський аналіз. Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2024. Випуск 20 С. 106-111. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/50_2024/20.pdf
2. Угрин Л. *Громадянська ідентичність в Україні: проблеми формування і становлення*. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2014. Випуск 5. С. 95–105. URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/5_2016/13.pdf
3. Яковлева Л. І. *Інституційна взаємодія в Україні: від довіри до легітимності публічної влади*. Трансформація українського суспільства в цифрову еру : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 22 березня 2024 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 40-44. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-389-0-10>
4. Яковлева Л. І., Юшкевич Ю. С., Кольцов В. М. *Дискурс щодо європейської інтеграції України: ідентичності, цінності, інститути*.

Актуальні проблеми філософії та соціології. 2024. № 51. С. 151-155. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/51_2024/27.pdf

5. *Yakovleva L., Yakovlev D. Institutional interaction and political choice in a transitional society. What role for the social sciences. The role of social sciences in Ukraine and the world: milestones and outlook. 2020. Chapter 9. P.146-163.*